

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що в произведениях Гоголя и Короленко предметная деталь (в частности, единицы костюма) является средством характеристики персонажа. С помощью украинского народного костюма создаются экзотические образы, а этнографическая точность и обобщение достигают уровня символов. Значима роль костюма в воплощении мотивов переодевания, щегольства, создания символа, передачи различных черт характера и моделей поведения.

Этнографическая деталь в произведениях обоих авторов играет большую роль в создании картины мира, актуализирует близость и различие представителей разных этносов.

Список использованных источников

1. Беловинский Л.В. Иллюстрированный энциклопедический историко-бытовой словарь русского народа. XVIII – начало XX в. – М.: Эксмо, 2007. – 784 с.: ил.
2. Гоголь Н.В. Собрание сочинений: В 5 томах. – Т. 1. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – 376 с.
3. Гольденберг А.Х. Фольклорные и литературные архетипы в поэтике Н.В. Гоголя : автореф. дис. на соискание уч. степени док. фил. наук / А.Х. Гольденберг. – Волгоград, 2007. – 43 с.
4. Давыденко Л.А. Костюм в художественном мире Н.В. Гоголя (повествовательные циклы, письма) : автореф. на соиск. уч. ст. канд. фил. наук / Л.А. Давыденко. – Саратов, 2008. – 22 с.
5. Киченко А.С. В.Г. Короленко о Гоголе и проблемы рецептивной поэтики // VI Короленківські читання: Збірник наукових праць. – Полтава: ПДПУ, 2007. – С. 73-75.
6. Короленко В.Г. Собрание сочинений: В 10 томах. – Т. 2. – М.: ГИХЛ, 1954. – 480 с.
7. Короленко В.Г. Собрание сочинений: В 10 томах. – Т. 5. – М.: ГИХЛ, 1954. – 400 с.
8. Свербілова Т. Волинський текст в російській та українській літературі (оповідання В. Короленка “Лес шумит” та драма-феєрія Лесі Українки “Лісова пісня”) // VI Короленківські читання: Збірник наукових праць. – Полтава: ПДПУ, 2007. – С. 88-92.

Анотація. У статті аналізується роль етнографічної деталі (костюму) як складової предметно-речового світу художніх творів М.В. Гоголя і В.Г. Короленка.

Ключові слова: етнографічна деталь, костюм, гоголівська традиція, символіка кольору, архетип.

Summary. The role of ethnographical detail (costume) as a constituent of the thing and object world of N.V. Gogol's and V.G. Korolenko's art works are investigated in the article.

Key words: ethnographical detail, costume, tradition of Gogol's fiction, symbolism of colour, archetype.

УДК 82...А/Я1/7.08:639

Гончарук В.М.

СКЛАДЕНІ НАЙМЕНУВАННЯ ЯК ТИП ТЕРМІНОТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ МИСЛИВСТВА

Теоретичні засади дослідження термінології в лінгвістиці пов'язані з іменами Б.М. Головіна, В.П. Даниленко, Т.Л. Канделак, Т.Р. Кияка, Т.І. Панько, В.М. Лейчика, Д.С. Лотте, Г.П. Мельникова, О.О. Реформатського, Л.О. Симоненко, Е.Ф. Скороходька, О.В. Суперанської, В.А. Татарінова та ін.

У лінгвістиці актуальним є опис конкретних терміносистем, зокрема і лексики мисливства, спрямований на дослідження етимологічних, семантичних, словотвірних особливостей тощо. Зокрема, вивченню біологічної термінології присвячено праці Л.О.Симоненко, психологічної – Л.П. Веклинець, педагогічної – Т.О. Бевз, О.Ю. Зелінської, військової – Л.В. Мурашко, Н.О. Яценко, землеустрою та кадастру – О.М. Тур, екологічної – С.В. Овсейчик, хімічної – Г.В. Наконечної, Н.А. Цимбал та ін.

Актуальність статті полягає в тому, що в ній зібрано та проаналізовано малодосліджений шар української лексики – лексичні одиниці мисливства, зокрема складені найменування як тип термінотворення лексики.

Метою нашої статті є аналіз складених найменувань як типу термінотворення української лексики мисливства, що зумовлює вирішення таких завдань:

- зібрати та систематизувати складені найменування;
- описати типи термінологічних сполучень за певними критеріями (кількість компонентів, ступінь смислової розкладності та здатність відображати систему понять, представлення компонентів значення у формальній структурі термінів).

Термін-словосполучення не тільки називає поняття, але й експліцитно відображає компоненти змісту поняття.

На думку І.І. Ковалика, дериваційно роздільно оформленою єдністю називаються такі словосполучення, які відзначаються регулярністю, як і деривати, утворені іншими способами словотвору, зокрема афіксальні утворення, що становлять ядро дериваційної системи мови [4, 210].

Нами проаналізовано 970 складених найменувань сучасної української лексики мисливства. У процесі виділення з текстів словосполучень лексики мисливства нами враховувалися такі критерії, як наявність дефініції та синонімів-однословів, фіксація у словниках, повторюваність у тексті.

За кількістю компонентів складені найменування поділяються на такі види: двокомпонентні, трикомпонентні, чотирикомпонентні та багатокомпонентні (у складі словосполучень може бути п'ять компонентів і більше).

Двокомпонентні терміни-словосполучення (52,03% лексичних одиниць). Серед термінів, які складаються з двох компонентів, виділяються моделі “прикметник + іменник” та “іменник + іменник”.

Найпродуктивнішою є атрибутивна модель П+І (“прикметник + іменник”) (51,4% одиниць серед двокомпонентних номінацій). Вона утворюється на основі співвідношення рід-вид, до терміна, який є родовим поняттям додається видове поняття, яке є означенням і уточнює родово: *англійський сетер* [7, 6], *нарізна зброя* [7, 101], *форсований заряд* [7, 165] тощо.

Також продуктивною є модель (“іменник + іменник у родовому відмінку”)І + І р.в. (37,2%): *виводка собак* [7, 27], *заряд пороху* [7, 61], *підузватість собаки* [7, 122] тощо. Досить поширеними є терміни моделі “іменник + іменник у родовому відмінку” з конкретизатором-епонімом: *циркуль Вількенса* [7, 168], *хвороба Ауєскі* [1, 117], *метод Кураллі* [3, 111] та ін.

Невеликою кількістю представлені двокомпонентні сполучення з прийменниками (6,58%):
– І + з + І о.в. (“іменник + прийменник з + іменник в орудному відмінку”), що вказує на об'єкт дії: *живіт з підривом* [1, 56], *полювання з вабином* [3, 132], *полювання з чучелами* [5, 172] тощо.

– І + на + І з.в. (“іменник + прийменник на + іменник у знахідному відмінку”), що конкретизує призначення об'єкта: *робота на коготок* [7, 139], *полювання на принаду* [5, 173], *стрільба на шум* [5, 175] тощо.

– І + на + І м.в. (“іменник + прийменник на + іменник у місцевому відмінку”), що має обставинне значення місця: *чорнота на висках* [1, 65], *підвіс на хвості* [1, 112], *експертиза на рингах* [1, 148] тощо.

– І + по + І д.в. (“іменник + прийменник по + іменник у давальному відмінку”) із значенням конкретизації: *хватка по місцю* [1, 15], *розведення по лініях* [1, 15], *полювання по перу* та ін.

– І + в + І д.в. (“іменник + прийменник в + іменник у давальному відмінку”): *злагожденість в роботі* [1, 51], *висота в холці* [1, 54], *втруювання в норах* [5, 106] та ін.

З погляду смислової розкладності та здатності відображати систему понять можна виділити такі типи двокомпонентних словосполучень:

- нерозкладні терміни, які за аналізом окремих компонентів не відображають системи термінологічних понять (це один з найменш поширених видів словосполучень лексики мисливства): *зелена зона* – територія навколо міст, на якій полювання заборонено [7, 62], *пуста стойка* – стойка лягавого собаки в місці, де перед цим сидів птах [7, 136], *мертва хватка* тощо;
- розкладні терміни, які поділяються на:

а) вільні словосполучення, усі частини яких мають самостійне термінологічне значення: *ерозія стволів* – механічне зношування стволів рушниці внаслідок тривалого багаторічного стріляння [7, 52], *бонітування угідь* – якісна оцінка окремих виділів мисливських угідь по відношенню до певних видів мисливської фауни [7, 21] тощо;

б) зв'язані словосполучення, у складі яких наявні компоненти, що не є термінами: *живучість рушниці* – технічна довговічність, вирахована числом проведених пострілів [7, 54], *роздуття стволів* – розрив стволів [7, 139] та ін.

За способом представлення компонентів значення у структурі термінів складені найменування двокомпонентних моделей можна класифікувати за такими типами [6, 106-107]:

- синтагматичний, тобто утворення сполучень на основі мотивуючої синтагми (*безрушничне полювання* [7, 11], *гладкоствольна рушниця* [7, 37] та ін.);

– асоціативний – словосполучення, лексичні значення яких сприймаються лише асоціативно, а не виводяться з семантики ономазіологічних ознак (*мертва стойка* – надзвичайно кріпка стойка лягавого собаки [7, 89], *білі штани* – побілілі взимку гачі зайця [7, 13] та ін.).

Двокомпонентних одиниць сумарного типу не зафіксовано.

В українській лексиці мисливства **трикомпонентні одиниці** (37,90% складених найменувань) найчисельніше представлені моделлю I + (II + I р.в.) (“іменник + (прикметник + іменник у родовому відмінку)”) (19,10%): *окрас англійського сетера* [7, 12], *техніка влучної стрільби* [3, 117], *натаскування лягавих собак* [3, 150] та ін.

Серед трикомпонентних сполучень продуктивна модель II + I + I р.в. (“прикметник + іменник + іменник в родовому відмінку”) становить 9,26% лексичних одиниць: *однорідний підбір пар* [1, 14], *товарні якості хутра* [5, 96], *класична чума свиней* [5, 108] тощо.

Модель II + (II + I) (“прикметник + (прикметник + іменник)”) (5,05%) твориться на основі моделі “прикметник + іменник у називному відмінку”: *вторинні статеві ознаки* [7, 33], *норні мисливські собаки* [1, 91], *вікова популяційна структура* [5, 73] тощо.

Досить чисельною є модель I + I р.в. + I р.в. (“іменник + іменник у родовому відмінку + іменник у родовому відмінку”), що становить 9,48% серед трикомпонентних сполучень: *траєкторія польоту кулі* [7, 10], *обмеження норм відстрілу* [3, 30], *замикання каналів стволів* [3, 107] та ін.

Продуктивною є прислівникова модель (7,36%): *біологічно активні речовини* [7, 40], *дуже червоні підпалини* [1, 65], *сильно повалений хвіст* [1, 69] та ін.

Моделі з прийменниками нараховують близько 4,13% одиниць серед трикомпонентних словосполучень:

– I + на + (II + I м.в.) (“іменник + прийменник на + (прикметник + іменник у місцевому відмінку)”: *очіси на передніх ногах* [1, 54], *пари на екстер’єрних рингах* [1, 149], *зграї на екстер’єрних рингах* [1, 149] тощо.

– I + I р.в. + на + I м.в. (“іменник + іменник у родовому відмінку + прийменник на + іменник у місцевому відмінку)”: *експертиза собак на рингах* [1, 148], *концентрація свищів на прольотах* [5, 46] та ін.

– (I + I р.в.) + в + I м.в. (“іменник + іменник у родовому відмінку) + прийменник в + іменник у місцевому відмінку)”: *рух кулі в стволі* [7, 10], *висота тварини в холці* [7, 166] тощо.

– I + з + (II + I о.в.) (“іменник + прийменник з + (прикметник + іменник в орудному відмінку)”: *рушниця з гладкими стволами* [7, 37], *гончак з провислою спиною* [7, 119] тощо.

– (I + I р.в.) + в + I р.в. (“іменник + іменник у родовому відмінку) + прийменник в + іменник у родовому відмінку)”: *тривалість тички в самок* [7, 37], *індекс розтягнутості у псів* [1, 54] та ін.

– II + I + на + I м.в. (“прикметник + іменник + прийменник на + іменник у місцевому відмінку)”: *заячий слід на снігу* [7, 87], *прицільна планка на стволі* [7, 134], *специфічні погризи на стовбурах* [3, 88] та ін.

– (I + I р.в.) + з + I о.в. (“іменник + іменник у родовому відмінку) + прийменник з + іменник у орудному відмінку)”: *маса тварин з приростом* [7, 33], *вид полювання з укриттям* [7, 146], *помісь сетера з пойнтером* [1, 170] тощо.

– (II + I) + з + I о.в. (“(прикметник + іменник) + прийменник з + іменник в орудному відмінку)”: *довга шерсть з очісом* [1, 54], *бліда масть з крапом* [1, 119] тощо.

Невелику частину словосполучень, які складаються із трьох компонентів, становлять моделі з комбінуванням сурядного та підрядного зв’язків (3,51%): *природні і синтетичні речовини* [7, 9], *поранений птах або звір* [7, 121] тощо.

За принципом смислової розкладності та здатності відображати систему понять серед трикомпонентних складених найменувань виділяємо:

– нерозкладні сполучення (*сира важка голова* [1, 68], *крихкотілий сирий тип* [1, 6] тощо);

– розкладні, які в свою чергу поділяються на:

а) вільні (*запалювач порохового заряду* [7, 20], *діаметр дульного каналу* [7, 69] та ін.);

б) зв’язані (*стрижка мисливських собак* [7, 159], *грубий конституційний тип* [1, 6] та ін.).

За представленням компонентів значення у формальній структурі термінів наявні трикомпонентні одиниці синтагматичного типу (*горбоноса морда лося* [3, 51], *одновершинні шилоподібні роги* [3, 53] та ін.), асоціативного типу (*буйна форма сказу* [3, 183], *тиха форма сказу* [3, 183] тощо). Трикомпонентних словосполучень сумарного типу не виявлено.

Чотирикомпонентних моделей української лексики мисливства менше у порівнянні з трикомпонентними (19,59%):

– (II + I) + (II + I р.в.) (“(прикметник + іменник) + (прикметник + іменник у родовому відмінку)”) (3,81% складених найменувань): *спеціальна виставка мисливських собак* [7, 27], *економічна оцінка мисливського фонду* [7, 49], *азартний крик підсадної качки* [7, 113] тощо.

– I + П + П + I р.в. (“іменник + прикметник + прикметник + іменник у родовому відмінку”) (1,03%): *порода довгошерстого лягавого собаки* [3, 66], *запалення слизових оболонок носа* [3, 162] та ін.

– П + I + I р.в. + I р.в. (“прикметник + іменник + іменник у родовому відмінку + іменник у родовому відмінку”) (2,47% словосполучень): *верхній край прикладу рушниці* [7, 40], *тимчасове створення нерухомості тварини* [7, 65], *ювелірний відбиток голови глухаря* [7, 88] та ін.

– (I + I р.в.) + (П + I р.в.) (“іменник + іменник у родовому відмінку) + (прикметник + іменник у родовому відмінку)”) (1,55%): *приріст популяції дикої свині* [7, 6], *група порід мисливських собак* [7, 81], *картка обліку водоплавних птахів* [7, 104] та ін.

– П + П + П + I (“прикметник + прикметник + прикметник + іменник”) (1,13%): *популярна самозарядна мисливська зброя* [7, 22], *цінний хутровий хижий звір* [7, 40] та ін.

– прислівникова модель (1,34%): *добре виражений потиличний горб* [7, 6], *дуже стара малопродуктивна самка* [7, 120], *помірно широка черепна частина* [3, 140] тощо.

Моделі з прийменниками становлять 2,99% складених найменувань серед чотирикомпонентних номінацій:

– I + з + П + П + I о.в. (“іменник + прийменник з + прикметник + прикметник + іменник в орудному відмінку”): *голова з широкою черепною частиною* [7, 148], *стволи з простою прицільною планкою* [3, 107] тощо.

– (I + I р.в.) + з + (П + I о.в.) (“іменник + іменник у родовому відмінку) + прийменник з + (прикметник + іменник в орудному відмінку)”): *ряд птахів з довгою шиєю* [7, 26], *право полювання з вогнепальною зброєю* [7, 128] та ін.

– (П + I) + з + (П + I о.в.) (“прикметник + іменник) + прийменник з + (прикметник + іменник в орудному відмінку)”): *мисливська рушниця з нарізними стволами* [7, 70], *одноколірне забарвлення з різними відтінками* [3, 138] тощо.

Досить чисельними є моделі чотирикомпонентних сполучень із комбінуванням сурядного та підрядного зв’язків (5,26%): *приручення і підготовка ловчого птаха* [7, 28], *алюри руху звіра чи собаки* [7, 166] тощо.

З погляду смислової розкладності та здатності відображати систему понять серед словосполучень, які складаються з чотирьох компонентів, виділяємо розкладні терміни (вільні терміни: *масивний штуцер малого калібру* [7, 50] *гладкоствольна рушниця циліндричної форми* [7, 23] тощо; зв’язані терміни: *механічне зношування стволів рушниці* [7, 52], *обережна скрадка мисливського собаки* [7, 121] та ін.). Нерозкладних термінів серед чотирикомпонентних одиниць не зафіксовано.

За принципом представлення компонентів значення у формальній структурі термінів невелику частину чотирикомпонентних складених найменувань становлять сполучення сумарного типу, тобто утворення мотиваторами, в яких є лексеми, що перебувають у сурядному зв’язку (*міцний-сухий конституціональний тип* [1, 7], *сухий-ніжний конституційний тип* [1, 7] тощо). Виділяємо словосполучення лексики мисливства, утворені за синтагматичним (*гладкоствольна рушниця із зовнішніми курками* [7, 81], *одноствольна вогнепальна мисливська рушниця* [7, 3] та ін.) та асоціативним типами (*лайка з чистим дзвінким голосом* [7, 175], *суки з слабким материнським інстинктом* [3, 146] тощо).

Кількість багатоконпонентних (п’яти-, шести-, семи-, восьми-) одиниць невелика (9,48%). Ці найменування утворюються за традиційним принципом – конкретизацією опорного компонента за типами бінарних конструкцій “прикметник + іменник” та “іменник + іменник у родовому відмінку”.

Враховуючи те, що “чим складніша структура складного терміна, тим менш чіткі його межі, тим більше варіантів його членування, тим менш стійкі його внутрішні зв’язки, тим більша ймовірність його структурного варіювання у процесі функціонування, тим більше затруднена його відтворюваність” [2, 62], можна проаналізувати одну із типових п’ятикомпонентних моделей – *старовинна назва російських рябих гончаків*. Основними є відношення між компонентами *назва гончаків*, а усі інші – факультативні.

Аналогічно *англійська порода мисливського гончого собаки* [7, 13] (“прикметник + іменник + прикметник + прикметник + іменник у родовому відмінку”); *процес хімічного перетворення вибухової речовини* [7, 43] (“іменник + прикметник + іменник у родовому відмінку + прикметник + іменник у родовому відмінку”); *цінний хижий мисливський хутровий звір* [7, 73] (“прикметник + прикметник + прикметник + прикметник + іменник”) та ін.

При членуванні багатоконпонентних складених термінів, ураховуємо їхню функцію у всьому тексті, можливість заміщення позицій, регулярність заміщення позицій, мету висловлювання, наявність і місце основних і факультативних конкретизаторів.

Характерною є закономірність, яка простежується в аналітичних назвах рушниць: поетапна прикметникова (атрибутивна) конкретизація родового терміна: *мисливські рушниці; мисливські*

гладкоствольні рушниці; мисливські гладкоствольні дробові рушниці; мисливські гладкоствольні дробові одноствольні рушниці тощо. Останній із прикладів не потребує дефініції: він має експліцитно виражені компоненти значення.

Беручи до уваги складність структури багатокомпонентних сполучень, у тому числі й п'ятикомпонентних одиниць (5,77% складених найменувань), варіантність членування, нерозкладних словосполучень з погляду смислової розкладності та здатності відображати систему понять не зафіксовано. Словосполучення, що складаються із п'яти та більше компонентів, представлені розкладними термінами (вільними: *азотовмісні органічні речовини природного походження* [7, 5], *сукупність впливів на тварин неорганічних елементів середовища* [7, 3] та зв'язаними: *масивні звисаючі нижні губи собаки* [1, 169], *приземкуватий коротконогий нірний собака з сильним кістяком* [7, 55] та ін.).

За принципом представлення компонентів значення у формальній структурі термінів серед багатокомпонентних сполучень виділяємо одиниці синтагматичного типу (*масивна двоствольна рушниця з колінчастою колодкою* [7, 173], *група мисливських норних низькорослих собак з короткими ногами* [7,46] та ін.). Складені найменування асоціативного та сумарного типів не виявлено.

Шестикомпонентні моделі утворюються за принципом максимальної конкретизації опорного компонента. Їх набагато менше, ніж п'ятикомпонентних сполучень (1,86%): *довгий ремінний батіг мисливця з тонким кнутищем* [7, 7] (“прикметник + прикметник + іменник + іменник у родовому відмінку + прийменник *з* + прикметник + іменник в орудному відмінку”); *просторова структура елементарних поселень популяцій тварин* [7, 22], (“прикметник + іменник + прикметник + іменник у родовому відмінку + іменник у родовому відмінку + іменник у родовому відмінку”) тощо.

Приклади **семикомпонентних моделей**: *порода лягавих собак середнього зросту двоколірного забарвлення* [7, 6] (“іменник + прикметник + іменник у родовому відмінку + прикметник + іменник у родовому відмінку + прикметник + іменник у родовому відмінку”); *група мисливських норних низькорослих собак з короткими ногами* [7, 46] (“іменник + прикметник + прикметник + прикметник + іменник у родовому відмінку + прийменник *з* + прикметник + іменник в орудному відмінку”) та ін.

Восьмикомпонентні сполучення: *високопродуктивна статевозріла частина популяції конкретного виду мисливських тварин* [7, 88] (“прикметник + прикметник + іменник + іменник у родовому відмінку + прикметник + іменник у родовому відмінку + прикметник + іменник у родовому відмінку”); *нижня волохата шкурочка на рогах молодих самців оленів і козуль* [7, 11] (“прикметник + прикметник + іменник + прийменник *на* + іменник у місцевому відмінку + прикметник + іменник у родовому відмінку + іменник у родовому відмінку + сполучник *і* + іменник у родовому відмінку”) та ін.

Багатокомпонентні словосполучення є однією зі складних форм структурної організації термінів, які не відрізняються чіткістю побудови і часто є описовою формою позначуваного поняття. Проте значення багатокомпонентних термінів-словосполучень залежить від значення кожного із складників і є при цьому не тільки сумою значень, а й результатом інтеграції когнітивних процесів, які відбуваються під час побудови такого композиційного значення [8, 14].

Таким чином, можна зробити **висновки**, що у текстах із мисливства найчастіше трапляються дво- і трикомпонентні словосполучення, які можуть бути основою для творення багатокомпонентних словосполучень. Складені найменування утворюються за принципом конкретизації тієї чи тієї ознаки опорного компонента. **Перспективу** подальших розвідок вбачаємо у мотиваційному аналізі складених найменувань української лексики мисливства.

Список використаних джерел

1. Букатевич Ю.В. Мисливське собаківництво. – К.: Урожай, 1986. – 176с.
2. Головин Б.Н. О некоторых доказательствах терминированности словосочетаний / Б.Н. Головин // Лексика, терминологии, стили: Сб. трудов Горьк. ун-та. – 1973. – Вып. 2. – С. 57 – 65.
3. Довідник мисливця та рибалки / За ред. О.П. Корнеєва. – К.: Урожай, 1972. – 240с.
4. Ковалик І.І. Дериватологія (словотвір) як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце у системі науки про мову / І.І. Ковалик // Ковалик Іван Вчення про словотвір. Вибрані праці. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. – С. 170 – 236.
5. Раціональне ведення мисливського господарства / М.П. Рудишин, Г.М. Мурський, К.А. Татаринів та ін. – Львів: Каменяр, 1987. – 182с.
6. Селіванова О.О. Складне слово: мовні моделі світу (основи зіставної композитології російської та української мов) / Селіванова О.О. – Черкаси : Підрозділ операт полігр. ЧеркасЦНТЕІ, 1996. – 297 с.

7. Словник-довідник мисливця / М.П. Рудишин, Б.І. Колісник, Є.П. Авдеєнко. – К.: Урожай, 1992. – 176с.
8. Щеглова Т.Є. Термінологічні словосполучення зі складним ад'єктивом: структурно-семантичний та когнітивний аспекти (на матеріалі підмови будівництва): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Російська мова" / Т.Є. Щеглова.– Дніпропетровськ, 2007. – 19 с.

Анотація. У статті проаналізовано складені найменування як тип термінотворення української лексики мисливства. Виділено типи термінологічних сполучень лексики мисливства за певними принципами (кількість компонентів, ступінь смислової розкладності та представлення компонентів значення у формальній структурі термінів).

Ключові слова: терміносистема, складені найменування, лексика мисливства.

Summary. The article analyses the complicated naming units as type of term formation in the Ukrainian vocabulary of hunting. The types of terminological units of the vocabulary of hunting are defined (according to the principles of component quantity, sense analysis and exposition of component sense in formal structure of terms).

Key words: termsystem, complicated names, lexicon of hunting.

УДК 811.161.2:81'367.3

Горголюк Н.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАТЕГОРІЇ ПРИКЛАДКИ В ЛОГІКО-СЕМАНТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Сучасна мовознавча парадигма передбачає комплексний підхід до аналізу мовної одиниці. З другої половини ХХ ст. у лінгвістичній науці спостерігається активна семантизація синтаксису (Т.Б. Алісова, Й.Ф. Андерш, Н.Д. Арутюнова, І.Р. Вихованець, В.Г. Гак, К.Г. Городенська, Н.В. Гуйванюк, А.П. Загнітко, Г.О. Золотова, Н.Л. Іваницька, О.В. Падучева, В.М. Русанівський, І.І. Слинько, Т.В. Шмельова, К.Ф. Шульжук та ін.). Останнім часом у колі семантичних досліджень простежуємо "ренесанс" логічного підходу як до мови загалом, так і до структури речення зокрема. У лінгвістиці п. ХХІ ст. спостерігаємо антропогенне дослідження семіотичних моментів мови, вияв лінгвокогнітивних та лінгвокультурних властивостей мовних фактів і моделей. Однак у тіні лінгвістичних концепцій залишаються різномірні гібридні (дифузні, проміжні) утворення, які порушують їх стрункість і несуперечливість, проте виконують унікальну функцію інтеграції і тим самим забезпечують цілісність мовних систем і підсистем.

Дифузні логіко-семантичні явища демонструє прикладка як особлива форма атрибутизації. Категорія прикладки, яка традиційно розглядається в синтаксисі простого речення як одна із синтаксичних форм слова або словосполучення (зокрема і як напівпредикативного утворення), яка поєднує ознаки субстантивних і ад'єктивних категорій, викликає особливий інтерес.

Традиційно прикладку називають узгодженим означенням, вираженим іменниками: *дівчина-красуня, козак-орел, тополенька-сестриця, вітер-буревій, пісня-доля* [5, 89]. Проте в сучасних лінгвістичних студіях існують різні погляди щодо потрактування категорії прикладки. Прикладку розглядають як узгодження [65, 400], як вторинну номінацію денотата [11, 451], як явище номінативно-синтаксичного семіозису [4, 146].

Існують різні підходи щодо визначення типу синтаксичного зв'язку між прикладковим іменником та іменником прикладкою. Одні мовознавці визначають цей зв'язок як узгодження (О.О. Шахматов, О.М. Гвоздев, О.Г. Руднев, Н.С. Валгіна, Д.Е. Розенталь), П.О. Лекант пропонує позначити тип зв'язку між аналізованими іменниками як апозицію [11, 452], І.П. Распопов – як аплікацію [9, 40], О.С. Скобликова – як паралелізм форм [10, 206], Є.В. Кротевич – як координацію [7, 194]. Особливий вид зв'язку виникає за умови, якщо прикладка не узгоджується з означуваним словом у роді, числі та відмінку. Деякі лінгвісти визначають такий тип зв'язку як прилягання [3, 233] або оказіональне прилягання іменного зразка [8].

Прикладка виконує функцію номінативно-атрибутивного "локуса", який актуалізується мовцем на етапі осмислення і включення денотата в ситуацію, акт, фрейм, коли необхідно